

**”Naturen är en tyst
men rättvis lärare”**

Pär Anders Hurri, renskötare och förmedlare
av samisk kultur och traditionella kunskaper.

Steget in i skogen

Dagsturen

Människan behöver ”gläntor av enkelhet” för att behålla ett rimligt perspektiv på vad som är viktigt i livet. Steget ut till den gläntan är inte särskilt krävande, då vi i Sverige ofta har nära till skogen eller skogsdungen. Planeringen för en dagstur i skogen förutsätter inte långa listor, utrustning, mat, kartor och annat. Ett enkelt basläger vid favoritgläntan kan vara ett hem att återkomma till. Stenar kan läggas undan för att göra det enkelt att göra eldplats och slanor till vindskyddet eller tarpen/presenningen kan sparas och användas om igen. Baslägret kan vara utgångspunkten för att utveckla och lära sig olika tekniker, att fördjupa kunskaperna om skogen och samtidigt förbereda sig för längre turer. Att hitta ved och att göra eld i alla väder, att klä sig enkelt, att orientera och att finna väderstrecken utan kompass, att improvisera och känna sig trygg i nya situationer; finna redskapsämnen, laga mat och baka bröd är exempel på färdigheter som skogsfolk genom historien i stort sett dagligen haft möjlighet att förfina och som de lärt sig genom att följa den äldre generationen.

Dagsturer med kanadensare

I Sverige finns mer än 95 000 sjöar som är större än ett hektar, många utan vägförbindelser. Ett lyft med kanoten till skogssjön med fiskespoet packat, eller en korttur på närmsta sjö eller å öppnar möjligheter till upplevelser som ”landkrabbor” får leva utan. Kanadensarens lastförmåga gör det lättare att ha med små barn och öppnar möjligheterna att packa med utrustning som väger för mycket för vandringar. Fältugnen – en svensk variant av ”Dutch oven” – en gjutjärns gryta där locket har en extra kant för att hålla kvar glöd, är i standardutförandet för tungt att packas i ryggsäcken, men är given på en kanottur. Brödbak, långkok eller gratänger görs på samma sätt som hemma. Frystorkade alternativ kan lämnas i butikshyllorna till förmån för färska råvaror.

Basutrustning

Utrustningen skall vara solid och tåla användning och långvarigt slitage. Många lättviktsalternativ gör inte det. Det är därför klokt att prioritera hållbarhet framför låg vikt. Det finns inga genvägar till slitstyrka, då hållbarheten beror på antalet gram per kvadratmeter tyg.

Utrustningen ska vara enkel att underhålla och att reparera. En hel del går att tillverka själv eller att hitta i secondhandbutiker och anpassa. Skogslivet kräver inte någon avancerad specialutrustning. Är utrustningen allsidig utvecklas färdigheter och improvisationsförmåga. Hatten dubblar som svampkorg och som skydd för händerna när man till exempel samlar nässlor under våren, ryggsäcken fungerar som regnskydd för nederdelen av sovsäcken och som ersättning för plastkassen när du handlar, livremmen går att surra med eller att förstärka en spjåla med. Packsäckar som följer med bland annat sovsäckar, tält och liggunderlag är med få undantag alldeles för trånga och därmed svåra att få ner utrustningen i. I kallare väderlek tar fingrarna mycket stryk och är utrustningen blöt blir originalsäckarna ofta omöjliga att använda.

Kläder

I början av 1900-talet började friluftorganisationerna i Sverige utveckla och förbättra utrustningen och de principer man fastställde då gäller för det mesta än idag – ull mot kyla, tätvävd bomull mot vind och väta och skinn och läder mot slitage.

Kläderna skall tåla att bli blöta och att användas nära elden, och därför är torkförmågan viktigare än vattentätheten. Naturfiber som ull, bomull och skinn brinner och smälter inte som till exempel nylon. Har man sett när ett par byxor eller en jacka smälter in i huden, så förstår man vilken skada dessa material kan åstadkomma.

Människokroppen är gjord för att avge värme, inte för att behålla den. Klär man sig som en lök i tre lager blir det lättare att reglera klädseln för att behålla eller för att göra av med värme, den så kallade flerskiktprincipen. Närmast kroppen fungerar ett underställ av ull bäst. Nutida underställ är tillverkade av mycket tunna ullfiber och kliar inte som de äldre gjorde. Ull har förmågan att ta upp och transportera fukt när vi svettas. Dessutom torkar ull långsamt och stjäl därför väldigt lite av kroppsvärmen. Vävd och filtad ull – vadmal – är sen gammalt ett beprövat material för byxor och

jackor när det blir lite kallare. Vadmalen är relativt vindtät och även om den blir våt i regn håller den kroppen torr.

Tättvävd bomull lämpar sig bäst för jackor och byxor som skall vara vindtäta och regntåliga. På senare tid har det blivit lättare att hitta kläder och tyger av ekologiskt odlad bomull som inte tär på miljö och ändliga resurser på samma sätt som den konventionellt odlade. Skinn och läder klarar slitage och fungerar som förstärkning vid till exempel armbågar, över axlar och vid byxslut. Kläder som håller över många år och tål att repareras är miljövänligare.

Jackan eller anoraken bör gå ner till strax ovanför knäna, då området från midjan till knäna är viktigt att skydda. Den ska vara lätt att torka, vindtät och med lösningar vid hals, handleder och midja som gör det lätt att reglera för värme och kyla. Sitter jackan löst är det möjligt att förstärka under med en tröja eller en väst för värme. I både skjorta, jacka och byxor ska fickorna gå att stänga med knappar eller blixtlås. Alternativt kan en liten karbinhake fästas i livremmen där lösa prylar som fällkniv och eldstål kan säkras.

Byxorna ska vara höga i midjan för att undvika glipor, och så rymliga att det går att ha ett par långkalsonger under när det behövs. Förstärkta knän – gärna med en ficka för att stoppa in ett löst knäskydd – gör det lättare

Kanadensaren är som färdmedel det överlägsna sättet att förflytta sig längs sjöar, åar och andra inlandsvatten.

Under skogsfärden skall man prioritera klädernas slitstyrka och kvalité framför billigare lättviktsalternativ.

att arbeta knästående när man hugger ved, lagar mat eller vill ha en stabil position vid kanadensarpaddling.

Regnställ bestående av jacka och byxor är mest lämpade för skogslivet då man både paddlar kanot och jobbar i skogen och sitter med hantverk etc.

Poncho och byxholkar passar bättre för vandring där ventilationen har större betydelse. Undvik billiga engångsregnställ som lätt rivs sönder och ofta har dåliga ventilationsmöjligheter.

Ofodrade läderkängor med cellgummifot och skaft av läder är idealiska under vår, sommar och höst. De ger tillräcklig stadga åt foten, är vattentäta (om man vårdar dem), och är relativt lätta att torka. Kängor skall inte ha fast foder och membran då detta försvårar torkningen. För kallare årstider kan man använda en känga med löstagbart foder av ullfilt.

Mössa med skärm eller en hatt skyddar vid regn, håller huvudet varmt eller kallt och skyddar ögon och ansikte mot grenar och kvistar. Kan användas för att lägga lösa prylar från fickorna i om byxan och jackan används som huvudkudde för natten.

Handskar är viktiga som skydd när man bryter kvistar, hugger ved eller hanterar varma grytor och pannor vid elden. Därför skall handskar tåla slitage och värme. "Varma" handskar skall inte ha fast foder då enda möjligheten att torka handsken effektivt är när innervante och ytterhandske kan separeras. Då kan man också reglera värmen genom att vid hög fysisk aktivitet endast använda ytterhandsken som många gånger är ett tillräckligt skydd.

Mode

Människan har alltid varit intresserad av mode. Stenåldersmänniskan använde djurhudar som skydd mot vädret, småkryp och taggiga växter och de fungerade också som kamouflage under jakten. Man visste hur skinnen skulle behandlas och tas om hand för att det skulle hålla länge, samtidigt som man försökte behålla det så ursprungligt som möjligt då man trodde att djurets kraft och list överfördes till människan. Pälsverk var länge en stor exportvara i Sverige. Pälsen bars för att markera vilken samhällsklass man tillhörde. Sobel, mård och hermelin var förbehållet kungahusen; lamm, kanin, ekorre och räv tillhörde adeln medan get, får, hund och katt användes av de ofrälse. Epoken med skinn som klädesplagg tog slut under 1800- och 1900-talen. Industrialismen gjorde tyger tillgängliga för alla och gummistövlar ersatte de barkgarvade kängorna.

Utrustningsstillverkare har genom vårt intresse för mode gjort livet i naturen till en lönsam affär. Modet dikterar att den

Att aldrig tappa utrustningen har varit skillnaden på liv och död. En karbinkrok är en billig och praktisk lösning.

Handskar med löstagbart foder är en förutsättning för att kunna få dem torra.